

Preek over H.C. zondag 52c
- Schildwolde, 13 november 2016
- Kees van Dusseldorp

Liturgie:

Votum en groet

Ps.84:1,2

Lezen HA formulier 4

Geloofsbelijdenis

Gz.106:1,2

Viering

Gz.106:3,4 (tijdens de viering)

Gebed

Lezen: HC zondag 52

Lezen: Neh.8:1-6

2 Kor.1:15-22

Ps.106:21,22

Preek HC v/a 129

Gz.69

Gebed

Collecte

Ld.456:1,2

Zegen

Ld.456:3

Tussen bidden en leven ligt ons **amen**

Amen is een

Bede - om geloof

Belijdenis - van verwachting

Belofte - van actie

Gemeente van Christus,

Ik lees u een kort gedicht voor, dat ik ergens aantrof:

*Op commando sprak ik jong het amen mee
Van preek, gebed of zegen niets gehoord
Ik wachtte slechts op 't laatste, vreemde woord
Van kracht of inhoud had ik geen idee.*

*Nu gebruik ik het vaak zelf en samen
Ik ken het Christus-diep geheim
- Het zal waar en zeker zijn -
Ik doe mijn ogen open in het land van amen.*

[cor boom]

In het gedicht zijn herkenbare ervaringen met het 'amen' samengebracht. Maar het meest trof mij de zin: 'ogen open in het land van amen'. Na het amen doe je je ogen open. Dan is het gebed voorbij. Die functie lijkt het amen vooral te hebben. Een streep onder wat er gezegd is. Een punt achter het gebed. Afgelopen. Je mag beginnen met eten. Je mag je spullen pakken en naar huis gaan. Je mag je eigen ding weer gaan doen. 'Om Jezus' wil, amen'. Dat klinkt als 'Klaar voor de start? Af!' De race van het leven gaat weer verder. Je time-out is voorbij.

Dat klopt niet. Amen is geen punt, maar komma. Een land, waarin je woont. Amen is geen afsluiting, maar een doorgang: je gaat over van levend bidden naar biddend leven. Vergelijk het met Windows op je PC of laptop. Met 'amen' klik je niet op het kruisje, maar op het streepje. Je gaat even iets anders doen. Maar het venster blijft open staan en draait op de achtergrond gewoon door. Als er iets te melden valt in dat venster, dan vraagt het je aandacht. Met alt-tab spring je er zo weer heen. Je blijft online met je Vader in de hemel. Bidden kun je niet afsluiten. Je gebed blijft open staan. De hemel blijft open staan. Je leeft in 'het land van amen'. Met ogen open en bezige handen blijf je in gebed.

In het amen vindt de overgang plaats tussen bidden en leven. Maar omdat het geen punt is, blijven bidden en leven verbonden. Bidden houdt nooit op. Altijd en overlappend leef je in Gods tegenwoordigheid. Het amen vormt het bruggetje tussen bidden en leven. De vraag is, hoe dat bruggetje eruit ziet, hoe je dat bruggetje gebruikt en wat het gebruiken van dat bruggetje met je doet.

TUSSEN BIDDEN EN LEVEN LIGT HET **AMEN**. AMEN IS EEN

BEDE - OM GELOOF

BELIJDENIS - VAN VERWACHTING

BELOFTE - VAN ACTIE

Tussen bidden en leven ligt ons amen. Amen is een bede om geloof.

Als je in de bijbel googelt op het woordje 'amen', doe je een verrassende ontdekking. Namelijk dat het 'amen' zoals wij dat gebruiken, in de bijbel bijna nergens voorkomt. Er is geen gebed in de bijbel, dat met een 'amen' afsluit, behalve het Onze Vader. Terwijl er veel gebeden in de bijbel staan. Het is kennelijk een gewoonte die pas later is ontstaan.

Maar 'amen' is toch wel een bijbels woord? Jazeker, maar het had in de bijbel een heel andere functie. Laat ik een kleine rondleiding door de bijbel geven. Ik begin in 2 Kor.1. Paulus schrijft daar: Christus is het 'ja' van God tegen de mensen. En door Christus is het ook dat wij amen zeggen. Letterlijk staat er: dat wij 'het' amen zeggen. De Korintiërs weten direct wat Paulus bedoelt. Zoals wij het hebben over 'het' Wilhelmus. Of 'het votum'. Zo bestond er ook 'het amen', een bekend, vast element uit de liturgie.

Wie verder bladert in de bijbel, krijgt duidelijk wat 'het amen' inhoudt. Het gaat altijd om een uitspraak, een reactie van hoorders. Na een lofprijzing op God, zeiden de aanwezigen 'amen'. Zo schrijft Paulus wel eens 'amen' in zijn brief, als hij lovende woorden over God heeft geschreven. Zo hebben we ook gelezen van de bijzondere situatie ten tijde van Nehemia. Heel Israël is samengekomen. Een voorganger, Ezra, gaat voor het eerst sinds jaren de Bijbel voorlezen. Eerst spreekt hij een lofzegging op God uit. Dan heffen de duizenden aanwezigen de handen omhoog. Enthousiast zeggen ze: 'amen, amen'. Dan knielen ze. Om vervolgens uren lang te luisteren naar het lezen en uitleggen van de Schriften.

'Amen' komt soms voor aan het begin van een uitspraak: 'let op!' Maar meestal na een bericht of een lofprijzing. En dan is het altijd een antwoord. Een reactie van de mensen. Een liturgisch woord van de gemeente. En niet een woord van de voorganger. Dat is pas ontstaan in de Middeleeuwen, toen de gewone mensen het zwijgen werd opgelegd in de kerkdienst en de priesters ook het 'amen' van de gemeente gingen uitspreken. Het is voor bijna niemand meer duidelijk dat het amen dat een voorganger uitspreekt, eigenlijk namens de gemeente is.

We concentreren ons vanmiddag op het 'amen' na een gebed en niet na een preek. Jezus sluit in zijn gebedsonderwijs het Onze Vader wel af met het 'amen'. Ook dat is in eerste instantie een reactie op de lofverheffing die eraan voorafgaat. Wellicht is het ook bedoeld is als woord, dat van alle meebidders wordt verwacht. Wij zijn gewend om al onze gebeden met 'amen' te besluiten. Dat is geen slechte gewoonte, ook al komt het zo in de Bijbel niet voor. Het is een soort onderstreping: 'Heer, alstublieft, dit is mijn gebed'.

Soms hoor je dat ook andere aanwezigen 'amen' zeggen na een gebed. Dat komt meer in de buurt van de manier waarop het in de Bijbel werd gebruikt. Als jouw instemming met het gebed. 'Amen. Ja Heer, ik stem met dit gebed in. Het is ook mijn bede. Neem het aan Heer, waarin we u danken en loven. Maak het waar Heer, wat we u vragen. Ik sta erachter. Het is ook mijn dankbaarheid. Het is ook mijn verlangen. Heer, ook ik verwacht het van U. Het zijn ook mijn vragen en moeiten, ook mijn onzekerheden en twijfels. Amen, Heer, ik geloof, kom mijn ongeloof te hulp. Ik vertrouw, breek mijn wantrouwen af.' Dit is de eerste betekenis van het 'amen'. Amen als een bede. Een vraag om hulp, een smeekgebed om verlossing, een roep om vertrouwen, een verlangen naar geloof.

Ik vind dit belangrijk. Omdat 'amen' vaak wordt verbonden met zekerheid. Echt een streep onder het gebed, een uitroepteken: Het is echt waar! Maar als je het zo ziet, dan druk je die andere stemmen in je hoofd weg. Luistert God wel? Mag ik dit wel vragen?

Bid ik wel eerlijk? Heeft het wel zin? Het zijn menselijke vragen. Een mens is zelden zonder onzekerheid.

Maar met het 'amen' druk je deze vragen niet weg. Je brengt ze juist opnieuw bij God. Je zoekt je zekerheid niet in jezelf. Of je het allemaal zo goed weet. Of dat je het juist allemaal niet zo voelt. Met het amen bied je jezelf nog een keer aan de Heer aan. 'Heer, u hebt gehoord wat er gebeden is. Heer, ik sta erachter, maar mijn hart kent ook andere gedachten. Heer, geef mij geloof om dit in uw handen te leggen. Heer, maakt u het waar, geeft u de zekerheid, ik schuil bij u.' Juist als de twijfel toeslaat, blijf 'amen' zeggen. Doe een beroep op de trouw en zekerheid van God.

Amen is allereerst een bede. Paulus schreef: 'Door Jezus Christus zeggen we het amen. Want,' schrijft hij, 'het is God die Christus als fundament geeft, die ons allen heeft gezalfd, heeft gewaarmerkt als zijn eigendom en ons als voorschot de Geest gegeven heeft.' Heel je gebed wordt gedragen door de Heer. Jezus Christus is de grond onder ons gebed. In Hem ligt het 'waar en zeker' dat God aanwezig is en luistert. 'Amen' zeggen na het bidden, dat is nog één keer schuilen bij Jezus Christus en bidden om geloof, om verbondenheid met hem. Je bidt om Christus.

Tussen bidden en leven ligt ons amen. 'Ons' amen, zeg ik met nadruk. Ook als de voorganger het uitspreekt. Het is het amen van iedere meebidder. Die zich het gebed eigen maakt. En bij het amen nog één keer schuilt bij Christus en bidt om geloof. Het amen is geen punt achter een gebed. Het is zelf een bede. Daarom stopt het bidden niet, als het amen heeft geklonken. Bidden kun je niet stoppen. Bidden houdt nooit op. Een gebed kun je beëindigen, maar het bidden blijft. Misschien moet je het niet eens vergelijken met een window dat je even parkeert, door op het streepje te klikken. Bidden moet je niet willen uitschakelen. Het zit in het besturingssysteem. Wie daaraan prutst, veroorzaakt schade in de primaire processen.

Tussen bidden en leven ligt ons amen. Amen is een belijdenis van verwachting.

Ik heb een kleine rondleiding gegeven in de bijbel over het woordje 'amen'. Ik breid de rondleiding iets uit, door ook eens in het begin van kerkgeschiedenis rond te kijken. Want uit de eerste eeuwen hebben we een aantal gegevens over de liturgie van die tijd. Voor de manier van bidden blijkt er een verrassende overeenkomst te zijn uit de historische gegevens. Waarschijnlijk ging het al zo in de tijd van het NT. De gemeente bad samen hardop de beden van het Onze Vader. Daarna zong de voorganger de lofverheffing. En de gemeente antwoordde masaal met amen. Hieronymus vertelt ons ongeveer 400 na Christus dat het amen van het volk in de basiliek van Rome als de donder van de hemel klonk. En daarna was het even stil. Indrukwekkend stil.

Ik vertel dit niet, omdat ik zulke vormen zou willen overnemen. Ik vertel het, zodat we onze eigen liturgische vormgeving wat leren relativeren. Het is in de kerkgeschiedenis op veel verschillende manieren toegegaan. Zoals liturgie in de wereld nog steeds heel veel verschillende vormen kent. Wij doen het op onze manier. Maar laten we vooral beseffen wat we aan het doen zijn, als we bidden.

Wat ik wel mooi vind aan dat oude verhaal, is de stilte na het 'amen'. Dat laat ook nog iets anders zien wat in het 'amen' meekomt. Het is niet alleen een bede, maar ook een sterke belijdenis. Een amen op de glorie en kracht van onze God. Een uitroep teken achter de waarheid en betrouwbaarheid van onze God. Een uiting ook van vertrouwen en toewijding. Een belijdenis die de wereld mag horen. Een belijdenis waarin je je eigen amen kunt laten meeklinken. Wat ook tot geloof brengt.

Die stilte na het amen is eigenlijk goud waard. Ik zou er wel voor willen pleiten om voor stilte meer bewust ruimte te maken. Niet alleen om daarmee het 'klaar-voor-de-start-afgevoel' mee te doorbreken. Maar ook omdat bidden in alle vormen ook altijd iets van loslaten betekent.

Je hebt je dank aan God gebracht. 'Amen Heer, het waar, u bent groot en goed.' In de stilte na het amen bereikt je dank zijn bestemming.

Je hebt je schuld aan God beleden. 'Amen Heer, het is waar, ik weet me afhankelijk van uw genade en goedheid.' In de stilte na het amen vult je leven zich met vergeving.

Je hebt je wensen aan God voorgelegd. 'Amen Heer, ik leg het in uw handen, u weet wat het beste is'. In de stilte na het amen geef je het over en stel je je open voor zijn reactie.

Bidden betekent loslaten. Dat kan alleen als er vertrouwen is. Dat is het stukje dat in de catechismus vooral naar voren wordt gebracht. 'God heeft mijn gebed nog veel stilliger verhoord, dan ik in mijn hart voel dat ik dit van hem begeer.' Het amen als een belijdenis van vertrouwen en verwachting. Want hebt je verlangens en vragen genoemd en laat ze los. Je hebt je smeekgebed en je voorbede gedaan. En je legt het bij Hem. 'Amen Heer, het is voor u. U hebt beloofd er wat mee te doen. Daar vertrouw ik op. En ik kijk met verwachting uit naar uw verhoring.'

Deze grondhouding van vertrouwen en verwachten raakt gemakkelijk aangevochten. Want wat als er niets gebeurt? Je bidt vurig om genezing, maar je krijgt het niet. Je brengt je diepe verlangen naar een man of vrouw voor God, maar blijft toch ongetrouwd. Je vraagt om een oplossing voor een conflict in je huwelijk, gezin of familie, maar je bereikt elkaar niet. Je smeekt om geloof voor je kind, die in de kerk is opgegroeid, maar hij of zij geeft zich niet aan God. Wensen maken ons kwetsbaar voor teleurstellingen. Dat kan je in een spiraal brengen. Teleurstelling brengt wantrouwen: Bidden helpt niet. Dat groeit door tot oppervlakkigheid: Wat maakt het ook uit.

Met het amen op het gebed leer leert het opnieuw in zijn handen los te laten. 'Heer, ik heb gesproken, nu ga ik luisteren. Ik heb uw nabijheid gezocht, nu omhels ik uw beloften. Ik heb het in uw handen gelegd. Nu open ik mijn handen voor u. Heer, ik ga uitkijken naar uw antwoord. Ik zal mijn oren en ogen openhouden voor uw verhoring. Ook als die anders is dan ik in gedachten heb'.

Die beslissing ligt in het woord 'amen'. Hij zegt 'ja' tegen mij. Ik zeg 'amen'. Ik kies voor vertrouwen en verwachting. Niet omdat ik dat altijd zo voel. Maar omdat ik geloof dat de Heer aan het werk gaat. Met het amen zet je geen punt achter je bidden. Amen is een komma. In de stilte die volgt doet het gebed zijn werk. Gaat de Heer aan het werk. Het gebed blijft open staan. De hemel blijft open staan. Ik blijf open staan. Voor Gods antwoord.

Tussen bidden en leven ligt ons amen. Amen is ook een belofte van actie.

‘Het is altijd ja-en-amen.’ Dat las ik in een bedrijfsblad. Een interview met een man, die uit frustratie uit de OndernemingsRaad vertrok. ‘Als je de directie aanspreekt op zijn verantwoordelijkheid, wordt er altijd beterschap beloofd. Maar uiteindelijk gebeurt er niets. En als het echt spannend wordt, dan geeft de OR de directie al snel gelijk. Ik heb het gehad. Het is altijd ja-en-amen. En zo’n type ben ik niet. En wil ik ook niet worden.’

Het is een uitdrukking in onze taal: het is altijd maar ja en amen. Er wordt geen weerwerk geboden. Maar in de praktijk trekt niemand zich er iets van aan. Een club van ja-knikkers en amen-zeggers, daar heb je niets aan.

Dit is niet het amen, zoals de bijbel het ons leert. Het is wel het risico, ook van het christelijk amen. Dat er treffend gebeden is, vurig gesmeekt, ontroerd gedankt. ‘Amen Heer, neem mij hierin mee. En maak het waar. Ik zal opletten wat u ermee doet.’ En je komt weer omhoog, je opent je ogen, ontvouwt je handen. En het leven gaat door, onveranderd. Dan wordt het ‘amen’ teveel een punt achter het gebed. En te weinig een komma. Maar het gebed blijft open staan. Wat ga jijzelf ermee doen?

Bidden is niet vrijblijvend. Het maakt je ook mede-verantwoordelijk. Stel dat je een leeraar ‘bidt’ of hij wat minder huiswerk wil opgeven, omdat je een klasseavond hebt. Hij ‘verhoort’ jullie en geeft maar een klein beetje werk op. Dan gaat hij er toch terecht vanuit dat je dat kleine beetje wel hebt gemaakt. Je zet je er samen voor in.

Zo maakt bidden ook mede-verantwoordelijk. Het maakt je zelfs mede-plichtig. Wie gedankt heeft voor het eten en drinken, kan er toch vervolgens niet de neus voor ophalen. Wie gevraagd heeft om een fijne dag op school, kan toch vervolgens niet klasgenoten lopen pesten. Wie gebeden heeft voor een goede kerkdienst, moet toch vervolgens ook zelf actief meedoen in lezen en zingen, luisteren en bidden. Wie voorbede heeft gedaan voor de zieken, zoekt vervolgens toch zelf naar mogelijkheden om meelevens te tonen.

‘Amen, Vader, we zijn even bij u geweest. We hebben onze blijdschap en verdriet, onze noden en vragen, onze dank en onze wensen bij u neergelegd. Amen, Vader, we kijken niet alleen uit naar uw reactie. We nemen het ook zelf mee en gaan met nieuwe moed aan het werk. We menen wat we vragen en beloven daarom onszelf er ook voor in te zetten. Geef ons daarvoor de wijsheid en de moed, de liefde en het geloof.’

Een christen is een ja-en-amen-mens. In de goede zin van het woord. Ja tegen God en amen op zijn belofte. Van daaruit ga je aan het werk. Wat je bidt staat niet los van je leven. En hoe je leeft staat niet los van je bidden. Het amen is een komma. Het gebed blijft open staan. Ons leven blijft open staan. De hemel blijft open staan. Door Jezus Christus, door wie God ‘ja’ zegt en wij ‘amen’ zeggen.

Een klein woordje. Een bekend woordje. Vol van de Heer. Een bede, een belijdenis en een belofte.

Laten we het deze keer samen uitspreken, zoals men dat in de bijbelse tijd deed:

“Heer, u zij de eer en glorie. We prijzen u, in Jezus’ naam,
...”